

Прикарпатський національний університет ім. В.Стефаника

**Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра правосуддя**

Ковалишин О.Р.

НЕДЕРЖАВНІ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ

**Методичні вказівки
для підготовки до семінарських (практичних) занять
студентів денної форми навчання**

Спеціальність
Освітній ступінь

**081 «Право»
«бакалавр»**

Івано-Франківськ, 2022 рік

ББК
Я 79

Рекомендовано до друку Вченою радою Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від «31» серпня 2022 р.).

Рецензенти:

Кузьмич Олег Ярославович

*доцент кафедри правосуддя,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри цивільного
права, кандидат юридичних наук,
доцент*

Ковалишин О.Р. Недержавні системи правосуддя. - Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять для студентів денної форми навчання. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2022. – 20 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських (практичних) занять з навчальної дисципліни «Недержавні системи правосуддя», підготовки до здачі екзамену. В посібнику викладені: завдання до семінарських і практичних занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, перелік питань, які виносяться на обговорення на занятті, контрольних питань для перевірки знань, практичних завдань. До кожної теми поданий перелік літератури, до якого включена монографічна та інші наукові джерела по темі, а також розширений перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин станом на 01.09.2022 р.

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів.

© Ковалишин О.Р., 2022

© Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника,
2022

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни «Недержавні системи правосуддя» є оволодіння сучасними знаннями щодо захисту прав у сфері арбітражу.

Метою вивчення дисципліни «Недержавні системи правосуддя» є набуття студентом знань, умінь і навичок щодо забезпечення розвитку професійної компетентності майбутніх правників початкових навичок захисту прав осіб у недержавних системах правосуддя, шляхом імплементації кращих європейських та світових стандартів; формування навичок надання послуг медіації на професійних засадах, поширення практики мирного вирішення спорів позасудовими методами для профілактики та розв'язання конфліктів у різних сферах, де виникають конфлікти.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Недержавні системи правосуддя», окрім вище зазначеного є вивчення та засвоєння таких понять як третейський суд та третейське судочинство, третейська угода, а також положень щодо організації та діяльності третейських судів; особливостей розгляду третейськими судами правових спорів; оволодіння вмінням застосовувати на практиці набуті знання та скласти відповідні процесуальні документи.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- поняття третейського суду та третейського судді, завдання суду;
- принципи організації і діяльності третейського суду;
- підвідомчість справ третейським судам;
- види та порядок утворення третейських судів;
- особливості державної реєстрації постійно діючого третейського суду;
- поняття третейської угоди, її види та вимоги до її форми;
- порядок призначення чи обрання третейського суду та третейських суддів;
- особливості складу і формування третейського суду;
- вимоги до третейських суддів, підстави та порядок відводу чи самовідводу третейських суддів;
- підстави припинення повноважень третейського судді чи складу суду;
- склад витрат, пов'язаних з вирішенням спору третейським судом та їх розподіл;
- визначення поняття третейського розгляду та компетенцію третейського суду;
- порядок розгляду справ третейським судом;
- процедуру прийняття рішення третейським судом та вимоги до нього;

- порядок оскарження рішення третейського суду;
- процедуру виконання рішення третейського суду;

ВМІТИ:

- порівнювати третейські суди з іншими судами;
- подавати заяву до третейського суду;
- орієнтуватись у законодавстві, що регламентує діяльність третейських судів;
- застосовувати при вирішенні третейськими судами правових спорів різні нормативно-правові акти законодавства;
- складати проекти процесуальних рішень третейських судів щодо вирішення правових спорів.

Тема 1. Поняття та види третейських судів, їх створення та діяльність (2 години)

Методичні рекомендації. Правовий статус третейських судів в Україні закріплено Законом України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 року. Вказаним законом врегульовано порядок утворення та діяльності третейських судів в Україні та встановлено вимоги щодо третейського розгляду з метою захисту майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб.

Вивчення норм вказаного закону, а також ознайомлення з практичними питаннями його застосування в частині процесу створення третейських судів, їх видів дозволить сформулювати в студента розуміння цього інституту.

Питання для обговорення:

1. Історія становлення недержавних систем правосуддя.
2. Недержавні суди в системі правосуддя України. Структура та система правосуддя України.
3. Поняття та правова природа третейського суду.
4. Класифікація недержавних судів (арбітражів)
5. Постійно діючі третейські суди та суди ad hoc.
6. Міжнародний комерційний арбітраж. Співвідношення третейських судів та міжнародного комерційного арбітражу.
7. Співвідношення недержавного правосуддя з судами загальної юрисдикції: адміністративними, цивільними, господарськими.
8. Проблеми, пов'язані з організацією третейських судів: законодавчі; матеріально-фінансові; кадрові; відносини третейського суду із засновником, органами державної влади та місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняттю «третейський суд»?
2. Перелічіть класифікації третейських судів.
3. Що таке суд ad hoc?
4. Який порядок державної реєстрації третейського суду в Україні?
5. На підставі якого установчого документу діє третейський суд?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ «ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с. – (Покращення доступу сільського населення до правосуддя. Проект; Кн. I).

3. Юлдашев С. О. Щодо засобів підвищення ефективності функціонування недержавного правосуддя / Митна справа. 2013. № 4(2.2). С. 251-256.

4. Наумчук М. Третейські суди: питання вдосконалення статусу і порядку функціонування / Персонал. 2007. № 4. С. 79-82

5. Бут І. О. Питання визначення третейського суду у науковій літературі / І. О. Бут // Сучасна цивілістика : матеріали 9-ої Міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Одеса, 28 березня 2014 р.) . - 2014 . - С. 229- 231.

6. Притика Ю.Д. Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук: 12.00.03/ Притика Юрій Дмитрович. – К., 2006. – 632 с.

7. Притика Ю.Д. Види та класифікація третейських судів // Вісник господарського правосуддя. - 2003. - №4. - С. 175 – 180.

Тема 2. Недержавні системи правосуддя за кордоном (2 години)

Найбільш ефективним та загальнозастосовним способом вирішення спорів з іноземними партнерами є звернення до Міжнародного Комерційного Арбітражу. Українські компанії, що займаються імпортом чи експортом товарів, а також компанії, що надають транспортні послуги, час від часу стикаються з розбіжностями щодо якості, кількості, комплектності поставлених товарів, термінів постачання та місця постачання тощо. Вирішувати такі спори покликаний Міжнародний Комерційний Арбітраж. Суть даного позасудового органу зводиться до вирішення суперечок між сторонами з різних держав, які застосовують різні правові системи та здійснюють свою діяльність у всьому світі, при цьому рішення Арбітражу можуть бути виконані у більш ніж 130 країнах.

Питання для обговорення:

1. Історичний розвиток арбітражу за кордоном.
2. Класифікація арбітражних судів: арбітражі, арбітражні трибунали, арбітражні комісії, арбітражні суди.
3. Види міжнародних комерційних арбітражів.
4. Арбітражні суди в країнах прецедентного права: США, Великобританія, Канада.
5. Арбітражні суди в країнах континентальної Європи.
6. Арбітражні суди в країнах пострадянського правового простору (Казахстан, Грузія, Молдова, тощо).

7. Арбітраж в країнах Азії.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняттю «арбітраж»?
2. Перелічіть різновиди арбітражів.
3. Що таке суд ad hoc?
4. Який порядок державної реєстрації арбітражу за кордоном?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Пампуха Г. Г. Бельгія як місце міжнародного арбітражу [Електронний ресурс] / Г. Г. Пампуха // Часопис Київського університету права. - 2011. - № 1. - С. 319-321.
2. Семаніва Ю. В. Юрисдикція Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України / Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 63. - С. 541-548.
3. Зубкова О. Г. Інститут надзвичайного арбітра в міжнародному комерційному арбітражі [Електронний ресурс] / О. Г. Зубкова // Наше право. - 2013. - № 6. - С. 181-187.
4. Потоцький М. Ю. Перспективи розгляду спорів щодо інтелектуальної власності міжнародним комерційним арбітражним судом [Електронний ресурс] / М. Ю. Потоцький // Наше право. - 2013. - № 9. - С. 128-133.
5. Козирєва В. П. Нові положення арбітражного регламенту юністрал: компаративіський підхід [Електронний ресурс] / В. П. Козирєва, А. П. Гаврилішин // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2012. - № 1. - С. 102-105.
6. Цирфа Ю. Особливості визначення компетенції міжнародних комерційних арбітражів Великої Британії у сфері торгового мореплавства [Електронний ресурс] / Ю. Цирфа // Віче. - 2013. - № 18. - С. 26-27.
7. Прусенко Г. Є. Особливості правової природи забезпечувальних заходів у міжнародному комерційному арбітражі [Електронний ресурс] / Г. Є. Прусенко // Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія". - 2014. - Вип. 1. - С. 251-258
8. Осипенко О. О. Міжнародний комерційний арбітраж як альтернативний спосіб вирішення міжнародних спорів [Електронний ресурс] / О. О. Осипенко // Право і суспільство. - 2011. - № 4. - С. 64-68.

Тема 3. Юрисдикція арбітражних судів

Методичні рекомендації. З укладенням третейської угоди пов'язано вираження згоди осіб на передачу справи на розгляд третейського суду.

Наявність третейської угоди зобов'язує її сторони подати спір, що охоплюється нею, на розгляд третейському суду, одночасно перешкоджаючи розглядати відповідний спір в державному суді. Дійсна третейська угода є, по-перше, правовою основою і правовим джерелом набуття третейським судом своєї компетенції розглядати конкретний спір, а по-друге, умовою дійсності та юридичної сили арбітражного рішення, винесеного по цьому спору.

Важливо зазначити, що в наукових джерелах висловлюються різні думки щодо правову природу третейської угоди.

Питання для обговорення:

1. Критерії визначення юрисдикції: суб'єктний та предметний.
2. Види підсудності.
3. Інстанційність в судах загальної юрисдикції.
4. Спори, що не підлягають розгляду в третейських (недержавних) судах.
5. Третейський договір. Третейське (арбітражне) застереження.
6. Форма, зміст, порядок укладення та виконання третейських угод. Легітимні і нелегітимні третейські застереження.
7. Правовий аналіз положень та регламентів арбітражів постійно діючих третейських судів.
8. Юрисдикція Морської арбітражної комісії та Міжнародного комерційного арбітражу.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення «третейська угода».
2. Назвіть відомі вам види третейських угод.
3. В якій формі має укладатись третейська угода?
4. Перелічіть ознаки третейських угод.
5. Що таке «третейське застереження»?
6. Які наслідки укладення третейської угоди?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Купцова М. В. Арбітражна угода: забезпечення виконуваності [Електронний ресурс] / М. В. Купцова // Актуальні проблеми права: теорія і практика. - 2012. - № 24. - С. 300-312.
2. Купцова М. В. Арбітрабельність спорів у міжнародному комерційному арбітражі [Електронний ресурс] / М. В. Купцова // Адвокат. - 2012. - № 5. - С. 41 - 45.

3. Притика Ю. Д. Арбітражна угода: теоретичні та практичні аспекти [Електронний ресурс] / Ю. Д. Притика, Куфтирєв П. В. Куфтирєв П. В. // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2002. - № 3. - С. 67-72.
4. Притика Ю. Д. Зміст арбітражної угоди [Електронний ресурс] / Ю. Д. Притика, Куфтирєв П. В. Куфтирєв П. В. // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2002. - № 4. - С. 76-81. Білоусов Ю. В. Підвідомчість як передумова виникнення процесуальних правовідносин у міжнародному арбітражі [Електронний ресурс] / Ю. В. Білоусов, В. І. Нагнибіда // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 2. - С. 46-53.
5. Рабенко С. Л. Аналіз законодавчих змін у правовому регулюванні оспорювання рішень міжнародного комерційного арбітражу [Електронний ресурс] / С. Л. Рабенко // Університетські наукові записки. - 2012. - № 3. - С. 193-202.
6. Козирєва В. П. Нові положення арбітражного регламенту юнсітрал: компаративіський підхід [Електронний ресурс] / В. П. Козирєва, А. П. Гаврилішин // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2012. - № 1. - С. 102-105.
7. Волощук О. Т. Арбітражна угода в міжнародному комерційному арбітражі [Електронний ресурс] / О. Т. Волощук // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2010. - № 10. - С. 126-137.
8. Шиб Т. Правові засади автономності арбітражного застереження [Електронний ресурс] / Т. Шиб // Віче. - 2011. - № 12. - С. 27-29.
9. Селівон М. Ф. Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: стан і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / М. Ф. Селівон // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2013. - № 2. - С. 5-18.
10. Приходько А. В. Теоретико-правове дослідження основоположних принципів міжнародного комерційного арбітражу [Електронний ресурс] / А. В. Приходько // Європейські перспективи. - 2014. - № 9. - С. 160-164.
11. Семаніва Ю. В. Юрисдикція Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України / Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 63. - С. 541-548.

Тема 4. Формування складу третейського суду і вимоги до кандидатур третейських суддів (2 години)

Методичні рекомендації. Формування складу третейського суду є однією із найважливіших етапів третейського розгляду. Чинне законодавство встановлює вимогам до кандидатур третейських суддів, регулює питання їх відводу самовідводу, припинення повноважень тощо.

Належне формування складу третейського суду та належне виконання суддями своїх обов'язків є передумовою прийнятності винесеного рішення таким судом.

Питання для обговорення:

1. Склад третейського суду. Вимоги чинного законодавства і локальних актів до чисельності складу третейського суду.
2. Порядок формування складу третейського суду. Обрання третейських суддів. Передумови для призначення третейських суддів.
3. Порядок і підстави відводу (самовідводу) кандидатури третейського судді. Правові наслідки відводу.
4. Обрання (призначення) голови складу третейського суду. Правові наслідки відводу (самовідводу) голови складу третейського суду. Механізм заміни третейського судді, що вибув (голови складу третейського суду).
5. Процедура вибору запасних кандидатур. Законодавчі і локальні вимоги до кандидатури третейського судді і голови складу третейського суду.
6. Права та обов'язки третейських суддів.

Питання для самоконтролю:

1. Якщо сторони не погодили кількісний склад третейського суду, то третейський розгляд здійснюється у складі.....?
2. Перелічіть вимоги до третейських суддів?
3. Які підстави для відводу третейського судді?
4. В яких випадках повноваження третейського судді припиняються?
5. Чим врегульовано питання формування складу третейського суду в постійно діючому третейському суді?
6. В якому порядку відбувається заміна третейського судді?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.

2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.
3. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.
4. Приходько А. В. Теоретико-правове дослідження правової природи та видів міжнародного комерційного арбітражу [Електронний ресурс] / А. В. Приходько // Наше право. - 2014. - № 9. - С. 144-150.
5. Приходько А. В. Теоретико-правове дослідження основоположних принципів міжнародного комерційного арбітражу [Електронний ресурс] / А. В. Приходько // Наше право. - 2014. - № 10. - С. 153-158.
6. Купцова М. Класифікація арбітражних угод [Електронний ресурс] / М. Купцова // Юридична Україна. - 2010. - № 2. - С. 108-113.
7. Осипенко О. О. Міжнародний комерційний арбітраж як альтернативний спосіб вирішення міжнародних спорів [Електронний ресурс] / О. О. Осипенко // Право і суспільство. - 2011. - № 4. - С. 64-68.
8. Лобовик Б. С. До питання про застосування ненаціонального права міжнародним комерційним арбітражем [Електронний ресурс] / Б. С. Лобовик // Часопис Київського університету права. - 2011. - № 4. - С. 383-386.
9. Прусенко Г. Є. Поняття "патологічного" арбітражного застереження у міжнародному комерційному арбітражі [Електронний ресурс] / Г. Є. Прусенко // Часопис Київського університету права. - 2013. - № 1. - С. 392-395.

Тема № 5. Процесуально-правове становище учасників судового процесу (2 години)

Семинар – 2 год.

Особи, які беруть участь у справі - це учасники процесу, які мають як матеріально-правову, так і процесуально-правову заінтересованість в процесі.

Особи, які сприяють здійсненню правосуддя (представники, перекладачі, експерти), не мають особистої заінтересованості в процесі. їх участь обумовлена тим, що без них суду буде складно чи неможливо виконати покладений на нього обов'язок щодо здійснення правосуддя.

Питання для обговорення:

1. Поняття, склад і класифікація учасників судового процесу.

2. Особи, які беруть участь у справі:

2.1. Процесуальна правосуб'єктність. Процесуальні права і обов'язки осіб, які беруть участь в справі.

2.2. Сторони в судовому процесі (поняття, склад, процесуальні права та обов'язки). Процесуальна співучасть, заміна неналежної сторони, процесуальне правонаступництво.

2.3. Правовий статус третіх осіб в державному судовому процесі.

3. Представники в судовому процесі, їхні повноваження.

4. Правове становище інших учасників судового процесу.

Термінологічне завдання: сторони в судовому процесі; позивач; відповідач; процесуальна співучасть; активна співучасть; пасивна співучасть: змішана співучасть; заміна неналежного відповідача; процесуальне правонаступництво; треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору; треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору; процесуальне представництво; законне представництво; договірне (добровільне) представництво; представник; представники юридичної особи в суді; особи, які сприяють здійсненню правосуддя; перекладач; судовий експерт; секретар судового засідання

Методичне завдання

1) Визначити процесуальні відмінності третіх осіб від сторони в судовому процесі.

2) Скласти довіреність на ведення справи в суді адвокатом від імені юридичної особи.

3) Скласти процесуальний документ щодо відводу судді.

Реферати:

1) Правовий статус сторін у судовому процесі: загальні риси та відмінності.

2) Правовий статус перекладача в судовому процесі за законодавством України.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.
3. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.

Тема № 6. Докази і доказування в судовому процесі (2 години)

Семінар – 2 год.

Конституція України відносить до основних засад правосуддя змагальність сторін, яка, зокрема, проявляється у тому, що кожна сторона повинна довести обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень.

Під час вивчення теми перед студентами стоїть завдання з'ясувати значення доказів та доказування для судового розгляду справи. Особливу увагу слід приділити письмовим доказам. При цьому необхідно охарактеризувати конкретні особливості їх використання.

Студенти повинні знати види засобів доказування, види доказів: письмові та речові докази, пояснення представників сторін та інших осіб, висновок експерта.

Питання для обговорення:

1. Поняття доказування. Предмет і межі доказування. Факти, які не потребують доказування.
2. Поняття і види доказів. Письмові та речові докази.
3. Належність і допустимість доказів. Порядок витребування і представлення письмових і речових доказів.
4. Пояснення представників сторін та інших осіб, які беруть участь у судовому процесі.
5. Правовий статус свідка.
6. Експертиза. Проведення експертизи. Права та обов'язки експерта. Висновок судового експерта. Висновок експерта в галузі права.
7. Забезпечення доказів. Оцінка доказів судом.

Реферати:

1. Правова регламентація витребування і повернення доказів в судовому процесі.
2. Оцінка доказів судом - обов'язкова умова прийняття судового рішення.
3. Висновок судового експерта як засіб доказування в судовому процесі.

Термінологічне завдання: докази, прямі і непрямі докази, первинні та похідні докази, належність доказів, допустимість доказів, висновок експерта, комісійна та комплексна експертизи

Література:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.

3. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с

Тема 7. Розгляд спорів в третейському суді (2 години)

Методичні рекомендації. Третейське судочинство покликане забезпечити: відкритість та доступність процедури вирішення економічних суперечок; швидкість і економічність правосуддя; конфіденційність процедури розгляду спорів, нерозголошення комерційної та іншої, потенційно цінної інформації сторін, не призначеної для третіх осіб; збереження і зміцнення ділових та інших партнерських відносин сторін спору шляхом подолання наявних між ними розбіжностей; захист охоронюваних законом прав та інтересів організацій, підприємств і громадян.

Процедура розгляду справи в третейському суді, як і загальній системі правосуддя, починається з подачі позовної заяви.

Поряд з цим законодавством встановлено вимоги та особливості такого розгляду.

Питання для обговорення:

1. Нормативна регламентація порядку розгляду і вирішення спорів у третейських судах.
2. Специфіка третейського правосуддя і його відмінність від правосуддя в державних судах.
3. Порядок укладення і затвердження мирової угоди в третейському суді. Особливості механізму затвердження мирової угоди.
4. Механізм забезпечення позову, що розглядається в третейському суді. Порядок застосування добровільних забезпечувальних заходів.
5. Недосконалість чинного законодавства щодо забезпечення позову.

Питання для самоконтролю:

1. Чи може під час третейського розгляду укладатися мирова угода?
2. Які вимоги встановлені до позовної заяви?
3. Чи може подаватися зустрічний позов?
4. Чим визначаються правила третейського розгляду?
5. Як іменуються учасники третейського розгляду?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Закон України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 № 1701-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.

2. Третейські суди в Україні / [Ю. А. Михальський, В. П. Самохвалов, В. І. Рижий та ін.]; За ред. В. П. Самохвалова, А. Ф. Ткачука. – К.: [Ін-т громадян. Сусп-ва: ТОВ “ІКЦ Леста“], 2007. – 184 с.

3. І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Бут Ілля Олександрович. - Одеса, 2016. - 229 с.

4. Практика застосування судами Закону України «Про третейські суди» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/35AA113A0E88806DC2257B7C00495>

5. Регламент ПДТС при Торгово-промисловій палаті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ucci.org.ua/arb/3rdtrib/ua/rules.html>.

6. Регламент ПДТС при Асоціації «Українські Фондові Торговці» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.aust.com.ua/docs/TretSud/%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82.pdf>.

7. Регламент ПДТС при Асоціації «Спілка українських правників» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://compromissum.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=12.

8. Регламент ПДТС при Всеукраїнській громадській організації «Український правовий союз» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treteyskiy.org/ukr/order>

Тема 7. Розгляд спорів в третейському суді (2 години)

Методичні рекомендації. Третейське судочинство покликане забезпечити: відкритість та доступність процедури вирішення економічних суперечок; швидкість і економічність правосуддя; конфіденційність процедури розгляду спорів, нерозголошення комерційної та іншої, потенційно цінної інформації сторін, не призначеної для третіх осіб; збереження і зміцнення ділових та інших партнерських відносин сторін спору шляхом подолання наявних між ними розбіжностей; захист охоронюваних законом прав та інтересів організацій, підприємств і громадян.

Процедура розгляду справи в третейському суді, як і загальній системі правосуддя, починається з подачі позовної заяви.

Поряд з цим законодавством встановлено вимоги та особливості такого розгляду.

Питання для обговорення:

1. Рішення третейського суду та його значення.
2. Види рішень третейських судів.
3. Підстави оскарження рішень третейських судів.
4. Суди, що уповноважені переглядати рішення третейського суду.
5. Форма і зміст заяви про скасування рішення третейського суду.
6. Порядок розгляду заяви про перегляд рішення третейського суду.
7. Поняття, вид та зміст судового рішення у справі про оскарження рішення третейського суду.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.
2. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.
4. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.
5. Ківалов С. Судова реформа в Україні: проблеми юридичної регламентації // Голос України. - 2007. - № 43-13 берез.
6. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

Тема № 8. Порядок апеляційного оскарження рішень та ухвал в загальних судах (2 години)

Методичні рекомендації. Апеляційне оскарження рішень судів покликано гарантувати їх законність і обґрунтованість.

Студенти повинні пам'ятати, що апеляційне провадження має ряд загальних істотних спільних ознак з іншими видами перегляду: 1) процесуальні відносини спрямовані для перевірки актів господарського суду; 2) скасування чи зміна судових рішень може мати місце тільки у випадках, прямо передбачених в законі; 3) перевіряти судові рішення мають право тільки ті суди, які уповноважені на це законом; 4) при перевірці судових рішень можуть бути присутніми особи, які беруть участь у справі.

При вивченні теми студентам: 1) слід знати межі перегляду справи в апеляційній інстанції, їхні повноваження, підстави для скасування або зміни рішення (постанови).

1. Сутність і значення апеляційного оскарження.
2. Право апеляційного оскарження, його суб'єкти.
3. Об'єкт перегляду: рішення, ухвали, окремі ухвали.
4. Строк, порядок подання, форма і зміст апеляційної скарги.
5. Розгляд справи в апеляційній інстанції.
6. Повноваження апеляційної інстанції.
7. Постанова апеляційної інстанції.

Термінологічне завдання: апеляційне провадження; апеляційні суди; постанова апеляційного суду

Практичні завдання:

Підготувати апеляційну скаргу з перегляду рішення місцевого суду (фабулу справи сформулюйте самостійно).

Підготувати апеляційну скаргу з перегляду ухвали місцевого суду (фабулу справи сформулюйте самостійно).

Реферати:

Апеляція у адміністративному та цивільному процесі: спільні риси, відмінності, суперечності.

Апеляція в господарському процесі: порівняльний аспект чинного ГПК України та ГПК 1991-ого року.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.

2. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонova [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.
4. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.
5. Ківалов С. Судова реформа в Україні: проблеми юридичної регламентації // Голос України. - 2007. - № 43-13 берез.
6. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

Тема №9: Касаційне оскарження рішень, ухвал та постанов суду

Семінар – 2 год.

Провадження у касаційній інстанції є самостійною стадією судового процесу, призначеною для перевірки законності судових рішень суду, які набрали законної сили.

При вивченні теми студентам: 1) слід знати межі перегляду справи в касаційній інстанції, повноваження в касаційній інстанції, підстави для скасування або зміни рішення (постанови).

Питання для обговорення:

1. Сутність касаційного оскарження. Право касаційного оскарження,
2. Суб'єкти та об'єкти касаційного оскарження.
3. Строк, порядок подання і зміст касаційної скарги.
4. Розгляд справи у касаційній інстанції.
5. Повноваження касаційної інстанції
6. Постанова касаційної інстанції.

Термінологічне завдання: касаційне провадження; суд касаційної інстанції; постанова суду касаційної інстанції

Практичні завдання:

1. Підготуйте касаційну скаргу з перегляду рішення місцевого о суду (фабулу справи сформулюйте самостійно).

Реферати:

1. Відмінність апеляційного та касаційного провадження у судовому процесі.
2. Касаційне провадження у господарському та цивільному процесі: спільні риси, відмінності, суперечності.
3. Проблемні питання здійснення перегляду постанов Верховним Судом.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.
2. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Малярєнка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.

4. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.
5. Ківалов С. Судова реформа в Україні: проблеми юридичної регламентації // Голос України. - 2007. - № 43-13 берез.
6. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

Тема №10: Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень судів

Семинар – 2 год.

Виконання судових рішень – це самостійний, особливий інститут процесуального права. Рішення, ухвали, постанови суду є обов'язковими на всій території України і виконуються в порядку, передбаченому Законом України «Про виконавче провадження».

Рішення третейських судів виконуються з урахуванням положень Нью-Йоркської конвенції про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень

Питання для обговорення:

1. Виконавчий документ як підстава виконання рішень суду. Види виконавчих документів.
2. Система органів виконання рішень судів.
3. Правовий статус державного та приватного виконавця.
4. Відстрочка або розстрочка виконання, зміна способу та порядку виконання, поворот виконання рішення, ухвали, постанови суду.
5. Оскарження дій органів Державної виконавчої служби.
6. Виконання рішень третейських судів. Нью-Йоркська конвенція визнання та виконання іноземних арбітражних рішень (1958р.)

Термінологічне завдання: виконавчий лист, наказ господарського суду, поворот виконання, дублікат виконавчого документу, державний виконавець, приватний виконавець, Нью-Йоркська конвенція про визнання та виконання іноземних арбітражних рішень

Практичні завдання:

1. Підготувати заяву про відновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документу до виконання

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України: пер. з рос./ С.В.Ківалов, Ю.С.Червоний, Г.С.Волосатий та ін.; за ред. Ю.С.Червоного.-К.: Юрінком Інтер, 2008. - 656 с.
2. Цивільне процесуальне законодавство України [Текст] : [зб. нормат. актів] / за заг. ред. Голови Верховного Суду України канд. юрид. наук, проф. В. Т. Маляренка ; Верховний суд України. - К. : Юрінком Інтер, 2004. - 544 с.
3. Цивільний процесуальний кодекс України [Текст] : наук.-практич. коментар станом на 22.06.2010 / Андронов І. В. [та ін.] ; за ред. Є. О. Харитонова [та ін.]. - К. : "Правова єдність", всеукраїнська асоціація видавців, 2010. - 648 с.
4. Шевчук П.І. Апеляційне та касаційне оскарження судових рішень: Наук.-практ. комент. // К.: 2002, -93 с.
5. Ківалов С. Судова реформа в Україні: проблеми юридичної регламентації // Голос України. - 2007. - № 43-13 берез.
6. Кравчук В.М. Стратегія і тактика цивільного процесу. Практичний посібник. - К.: Атака, 2002.-352 с.

Тема №11. Провадження у справах про банкрутство

Семинар – 2 год.

Банкрутство підприємств в Україні є поширеним явищем сьогодення. Світова економічна криза, нестабільність економічного і політичного середовища в країні, недосконалість правового та податкового законодавства призвели до збільшення кількості неплатоспроможних підприємств, які прямують до банкрутства, що призводить у більшості випадків до ліквідації таких підприємств.

Загалом банкрутство є регулятором ринкової економіки, основне призначення якого полягає у «відсіюванні» неефективних, неплатоспроможних та збиткових суб'єктів підприємницької діяльності. Незважаючи на це, ми можемо констатувати, що рівень банкрутства в Україні є досить високим.

Одним з механізмів правового захисту від таких проблем є процедура банкрутства. З однієї сторони, банкрутство дозволяє „відсіювати“ неефективні підприємства, а з другої - сприяє оздоровленню господарюючих суб'єктів, що опинилися в тимчасових фінансових складнощах. Банкрутство - це невід'ємний елемент ринкової економіки.

Питання для обговорення:

1. Поняття банкрутства та суб'єкт банкрутства.
2. Учасники процедури банкрутства.
3. Провадження у справах про банкрутство.
4. Судові процедури щодо боржника
 - А). розпорядження майном боржника;
 - Б) санація;
 - В) ліквідаційна процедура;
 - Г) мирова угода.
5. Припинення провадження у справі про банкрутство.
6. Особливості процедури банкрутства фізичних осіб.

Термінологічне завдання: банкрут, банкрутство, заборгованість, неплатоспроможність, поточні кредитори, конкурсні кредитори, арбітражний керуючий, санація, ліквідація, мирова угода

Практичні завдання:

1. Підготувати заяву про порушення провадження справи про банкрутство..
2. Підготувати проект мирової угоди.

Реферати:

1. Історико-правовий аспект правового регулювання банкрутства.
2. Банкрутство підприємств в країнах ЄС.

Задача 1

На території України зареєстровано представництво іноземної компанії «Леон Інтернешнл Лтд». Один із кредиторів ТОВ «Бак» - резидент України, звернувся до господарського суду за місцезнаходженням представництва із заявою про визнання представництва компанії «Леон Інтернешнл Лтд» банкрутом.

Чи підлягає така заява розгляду господарськими судами України? Чи зміниться відповідь, якщо боржником буде не представництво іноземної компанії, а її дочірнє підприємство - резидент України?

Задача 2.

11 березня 2021 року ПП «ПоділляНафтозбут» звернулося до господарського суду із заявою про визнання КСП «Агро-сідз» банкрутом, оскільки згідно з актом звірки проведених розрахунків заборгованість останнього в розмірі 1) 94 тис. грн не була сплачена 2) протягом двох місяців. Крім того, 10 січня 2021 року 3) набуло законної сили рішення суду про стягнення відповідної суми

Яку ухвалу має винести господарський суд? 2. Які умови встановлені для порушення провадження у справі про банкрутство? Обґрунтуйте свою відповідь.

Задача 3.

ПП «Енергоспецсервіс», перебуваючи протягом року у стані неплатоспроможності (бо був винен за договорами – 500 тис грн.) через неможливість отримання дебіторської заборгованості (600 тис.) (*тобто йому були винні – прим. автора*) з своїх контрагентів ТОВ «Гранд-Пак» та ПТ «Кайта партнерс», вирішив ініціювати справу про визнання себе банкрутом (ПП «Енергоспецсервіс»).

Який сенс для боржника ініціювати справу про власне банкрутство? В яких випадках боржник зобов'язаний ініціювати справу про банкрутство? Які документи має подати боржник-заявник для порушення провадження у справі про банкрутство? За наявності яких матеріально-правових умов господарський суд повинен порушити справу про банкрутство?

Задача 4.

За заявою трьох кредиторів фермерського господарства «Вільне Агро» було порушено провадження у справі про банкрутство. Після публікації повідомлення про це в офіційних, визначених законом, органах преси, надійшли заяви ще від 15 кредиторів.

Чи є різниця в правовому статусі кредиторів, які ініціювали справу про банкрутство, та кредиторами, які з'явилися згодом, після публікації відповідного повідомлення? Яким чином мають бути організовані кредитори, аби бути стороною у справі про банкрутство? У який спосіб кредитори ухвалюють свої рішення? Які питання мають погоджуватися з кредиторами (створеним ним органом)? Крім кредиторів та боржника, які особи беруть участь у справі про банкрутство?

Задача 5.

Після порушення провадження у справі про банкрутство ТОВ “МП-Альфа” ухвалою суду був призначений розпорядник майном боржника ФОП Дзюбак Ю.С., який мав ліцензію арбітражного керуючого і чия кандидатура була запропонована кредиторами. Проте боржник заперечував проти цієї кандидатури, вважаючи Ю.С.Дзюбака заінтересованою особою (за рік до цього між боржником і Ю.С.Дзюбаком були встановлені договірні відносини щодо спільного здійснення одного інвестиційного проекту, який досі не завершений, але Ю.С.Дзюбака відступив свою частку в проекті своєму синові, коли дізнався про намір кредиторів ініціювати справу про банкрутство ТОВ “МП-Альфа”).

Які вимоги ставляться до розпорядника майном боржника? З якою метою запроваджується процедура розпорядження майном боржника? Які функції та повноваження розпорядника майном боржника? Чи має право боржник за даних обставин наполягати на заміні розпорядника майна?

Задача 6.

В процесі провадження справи про банкрутство ТОВ “Воксхол” після того, як неефективною виявилася процедура санації і відповідно - не був затверджений звіт керуючого санацією, кредитори виявили ініціативу щодо укладення мирової угоди з боржником за умови, якщо він (боржник) погодиться з їх вимогами щодо змісту угоди та строків виконання зобов'язань. Боржник не заперечував, бажаючи уникнути (або хоча відкласти на будь-який термін) визнання його банкрутом.

З якою метою укладається мирова угода у справі про банкрутство? Які вимоги ставляться до змісту, форми та затвердження мирової угоди? На якій стадії провадження у справі про банкрутство може бути укладена мирова угода? Які підстави визнання мирової угоди недійсною? Чи може бути розірвана мирова угода? Якщо так, то з яких підстав і з якими наслідками для боржника?

Тести

1. Щодо боржника застосовуються такі судові процедури банкрутства:

- 1) санація;
- 2) розпорядження майном боржника;
- 3) ліквідація банкрута;
- 4) припинення провадження;
- 5) мирова угода.

2. Справа про банкрутство порушується, якщо безспірні вимоги кредитора складають:

- 1) не менше ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 2) не менше ста мінімальних розмірів заробітної плати;
- 3) не менше ста гривень;
- 4) не менше трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 5) не має правильної відповіді.

3. Боржник зобов'язаний подати план санації, коли справа про банкрутство порушується за заявою:

- 1) кредитора;

- 2) боржника;
- 3) кількох кредиторів;
- 4) кредитора — органа державної податкової служби;
- 5) відсутнього боржника.

4. Заява про порушення справи про банкрутство може бути відкликана:

- 1) кредитором;
- 2) боржником;
- 3) заявником;
- 4) господарським судом;
- 5) прокурором.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Купцова М. В. Арбітражна угода: забезпечення виконуваності [Електронний ресурс] / М. В. Купцова // Актуальні проблеми права: теорія і практика. - 2012. - № 24. - С. 300-312.
2. Купцова М. В. Арбітрабельність спорів у міжнародному комерційному арбітражі [Електронний ресурс] / М. В. Купцова // Адвокат. - 2012. - № 5. - С. 41 - 45.
3. Притика Ю. Д. Арбітражна угода: теоретичні та практичні аспекти [Електронний ресурс] / Ю. Д. Притика, Куфтирєв П. В. Куфтирєв П. В. // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2002. - № 3. - С. 67-72.
4. Притика Ю. Д. Зміст арбітражної угоди [Електронний ресурс] / Ю. Д. Притика, Куфтирєв П. В. Куфтирєв П. В. // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2002. - № 4. - С. 76-81. Білоусов Ю. В. Підвідомчість як передумова виникнення процесуальних правовідносин у міжнародному арбітражі [Електронний ресурс] / Ю. В. Білоусов, В. І. Нагнибіда // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 2. - С. 46-53.
5. Рабенко С. Л. Аналіз законодавчих змін у правовому регулюванні оспорування рішень міжнародного комерційного арбітражу [Електронний ресурс] / С. Л. Рабенко // Університетські наукові записки. - 2012. - № 3. - С. 193-202.
6. Козирєва В. П. Нові положення арбітражного регламенту юнісїтрал: компаративіський підхід [Електронний ресурс] / В. П. Козирєва, А. П. Гаврилїшин // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2012. - № 1. - С. 102-105.
7. Волощук О. Т. Арбітражна угода в міжнародному комерційному арбітражі [Електронний ресурс] / О. Т. Волощук // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2010. - № 10. - С. 126-137.
8. Шиб Т. Правові засади автономності арбітражного застереження [Електронний ресурс] / Т. Шиб // Віче. - 2011. - № 12. - С. 27-29.
9. Селівон М. Ф. Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: стан і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / М. Ф. Селівон // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2013. - № 2. - С. 5-18.
10. Приходько А. В. Теоретико-правове дослідження основоположних принципів міжнародного комерційного арбітражу [Електронний ресурс] / А. В. Приходько // Європейські перспективи. - 2014. - № 9. - С. 160-164.
11. Семаніва Ю. В. Юрисдикція Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України / Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 63. - С. 541-548.

Тема №12. Альтернативні форми розгляду спорів

Семинар – 2 год.

З кожним роком набувають більшої популярності альтернативні способи вирішення спорів, у тому числі через інститут третейського правосуддя, котрий ефективно конкурує з державною монополією на здійснення правосуддя. Третейський суд не є державним судом, але його рішення за юридичною силою прирівняні до рішень державних судів і є обов'язковими для сторін.

Роль альтернативних методів вирішення спорів, у першу чергу третейського правосуддя, суттєво зросла за останні роки в умовах інтернаціоналізації господарських відносин. Третейський суд позбавлений багатьох процесуальних формальностей. Проведення процесу є досить доступним і простим для розуміння для людини без юридичної освіти. Це так зване вирішення суперечки щодо справедливості – тобто суд не зв'язаний багатьма казуїстичними складнощами. Це можливість сторонам самостійно обрати собі суддів, що, у свою чергу, обумовлює максимальну об'єктивність та неупередженість у розгляді справи. Список третейських суддів складений таким чином, що вказується професійна спеціалізація арбітрів.

Питання для обговорення:

1. Поняття третейських судів та третейського правосуддя.
2. Порядок розгляду спорів третейським судом.
3. Проведення у справах про оскарження рішень третейських судів.
4. Проведення у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів.
5. Медіація в господарському процесі.

Термінологічне завдання: арбітраж, третейський суд, третейське судочинство, третейське застереження, медіація, регламент суду, суд ad hoc

Практичні завдання:

1. Підготувати третейську угоду.
2. Підготувати проект рішення третейського суду

Реферати:

1. Історико-правовий аспект розвитку третейського правосуддя.
2. Правове регулювання арбітражу (третейського) правосуддя за кордоном.

Задача 1

Рішенням третейського суду було вирішено спір між заводом та торговельною компанією про виконання договору поставки. Третейський суд зобов'язав компанію відшкодувати заводу понесені збитки. Однак компанія відмовилася виконати рішення, посилаючись на те, що її не було сповіщено про місце розгляду справи.

Завод звернувся до господарського суду з заявою про видачу наказу на примусове виконання рішення, зазначивши, що в процесі розгляду справи компанія змінила свою адресу, тому ухвали суду направлялися за попередньою адресою.

Чи може господарський суд видати наказ? Який існує порядок виконання рішень третейських судів?

Задача 2

Між ТОВ "Меґо ЛТД" та ПП "Фуд Девелопмент" було укладено довір купівлі-продажу цінних паперів з умовою, що у випадку виникнення спору, такий спір розглядатиметься в третейському суді. У зв'язку з неоплатою покупцем - ТОВ "Меґо ЛТД" цінних паперів продавець – ПП "Фуд Девелопмент" звернулася до третейського суду з позовом про розірвання договору та стягнення з покупця понесених збитків.

Відповідач позов не визнав, в обґрунтування заперечень заявив, що договір не підписано власноручно керівником товариства, а лише проставлено факсиміле, яке використовується лише для внутрішніх адміністративних документів ТОВ "Меґо ЛТД".

Перед третейським судом постало питання щодо юрисдикції спору, оскільки угоду про третейський розгляд було включено в текст договору, на якому було проставлено факсиміле. Як належить вирішити питання щодо юрисдикції цього спору?

Задача 3

Третейський суд (м.Київ) для вирішення конкретного спору в складі третейського судді, практикуючого юриста Онопенка Р.С. 2 лютого 2020 р. прийняв рішення по справі за позовом ПрАТ «Трейд ленд» до ПП «Ніка імпорт» про визнання договору поставки недійсним. Позов задоволено.

ПрАТ «Трейд ленд» вирішило оскаржити дане рішення і з цією метою 10 червня 2020 року звернулося до Західного апеляційного господарського суду з відповідною заявою про перегляд.

Дайте правову оцінку ситуації.

Тести:

1. Заява про скасування рішення третейського суду подається до за місцем розгляду справи третейським судом:

- 1) місцевого господарського суду;
- 2) апеляційного господарського суду;
- 3) касаційного господарського суду;
- 4) апеляційного третейського суду;

2. Третейський розгляд відбувається у складі :

- 1) одного судді;
- 2) двох суддів;
- 3) трьох суддів;
- 4) п'яти суддів;

3. До третейських судів належать:

- 1) суд de facto;
- 2) суд ad hoc;
- 3) конституційний суд України;
- 4) господарський трибунал.

4. Справа про оскарження рішення третейського суду розглядається суддею одноособово протягом з дня надходження до господарського суду заяви про скасування рішення третейського суду:

- 1) п'ятнадцяти днів;
- 2) тридцяти днів;
- 3) шістдесяти днів
- 4) десяти днів;

Література:

1. Беляневич В. Е. Господарський процесуальний кодекс України (із змінами і доповненнями станом на 22 вересня 2005 року) : наук.-практ. коментар / В. Е. Беляневич. - К. : Юстініан, 2006. - 672 с.

2. Господарський процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / Д. М. Притика [та ін.]. - 2. вид., виправ. та доп. - Х. : Консум, 2002. - 320 с.

3. Смола С. В. Проблемні питання господарського провадження у справах про оскарження та примусове виконання рішень третейських судів / С. В. Смола // Форум права. - 2013. - № 3. - С. 602–608.

4. Рабенко С. Л. Третейське судочинство як альтернативна юрисдикційна форма захисту прав суб'єктів господарювання / С. Л. Рабенко // Часопис Київського університету права. - 2012. - № 2. - С. 362-366.

5. Гусейнова Г. М. Характеристика господарських процесуальних правовідносин щодо видачі виконавчих документів на примусове виконання рішень третейських судів / Г. М. Гусейнова // Судова та слідча практика в Україні. - 2016. - Вип. 2. - С. 35-39.

6. Переверзев І. О. Третейське судочинство у сфері господарської діяльності: проблеми застосування та шляхи вирішення / І. О. Переверзев // Форум права. - 2017. - № 5. - С. 298–304.

7. Хрімлі О. Г. Третейський суд як форма захисту прав інвесторів у сфері господарювання / О. Г. Хрімлі // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2016. - Вип. 21. - С. 100-102.

8. Гусейнова Г. М. Характеристика господарських процесуальних правовідносин щодо видачі виконавчих документів на примусове виконання рішень третейських судів / Г. М. Гусейнова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. - 2015. - Вип. 1(2). - С. 20-24.

9. Сергієнко Н. А. Процесуальні наслідки укладення угоди про передачу спору на вирішення третейського суду в господарському процесі / Н. А. Сергієнко // Вісник господарського правосуддя. - 2013. - № 1. - С. 147-153.

Тема №13. Міжнародний комерційний арбітраж. Виконання арбітражних рішень

Семінар – 2 год.

Міжнародний комерційний арбітраж відіграє визначальну роль як альтернативний засіб вирішення спорів, що виникають у відносинах міжнародної торгівлі. Він отримав визнання та широке застосування у практиці українських учасників зовнішньоекономічної діяльності. Українські компанії та їхні іноземні партнери активно використовують у своїх контрактах арбітражні застереження, якими підпорядковують можливі спори різним арбітражним інституціям, зокрема МКАС при ТПП України, Арбітражному інституту Торгової палати м. Стокгольм, Міжнародному арбітражному суду при Палаті економіки Австрії та багатьом іншим арбітражним інституціям.

Питання для обговорення:

1. Поняття і види міжнародного комерційного арбітражу.
2. Міжнародний комерційний арбітраж.
3. Арбітражна угода та компетенція міжнародного комерційного арбітражу.
4. Рішення міжнародного комерційного арбітражу та їх виконання.

Термінологічне завдання: Міжнародний комерційний арбітраж, арбітраж, іноземне підприємство, підприємство з іноземними інвестиціями, регламент МКА, Нью-йоркська конвенція

Практичні завдання:

1. Підготувати позовну заяву до Міжнародного комерційного арбітражу.
2. Підготувати проект рішення Міжнародного комерційного арбітражу.

Тести:

1. До міжнародного комерційного арбітражу можуть за угодою сторін передаватися спори з договірних та інших..... , що виникають при здійсненні зовнішньоторговельних та інших видів міжнародних економічних зв'язків, якщо комерційне підприємство хоча б однієї із сторін знаходиться за кордоном:

- 1) земельно-правових відносин;
- 2) цивільно-правових відносин;
- 3) адміністративно-правових відносин;
- 4) ліцензійних відносин.

2. Арбітражна угода може бути укладена у вигляді :

- 1) арбітражної ухвали;
- 2) арбітражного рішення;

- 3) арбітражного протоколу;
- 4) арбітражного застереження;

3. В разі відсутності домовленості щодо місця розгляду справи, це питання вирішується:

- 1) позивачем;
- 2) відповідачем
- 3) третейським судом;
- 4) господарським судом м. Києва

Література:

1. Купцова М. В. Арбітрабельність спорів у міжнародному комерційному арбітражі / М. В. Купцова // Адвокат. - 2012. - № 5. - С. 41 - 45.

2. Кравцов С. О. проблемні питання визнання та виконання рішень міжнародного комерційного арбітражу / С. О. Кравцов // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. - 2013. - Вип. 6-1(2). - С. 52-56.

3. Богатир В. В. Можливість перевірки іноземного права в міжнародному комерційному арбітражі / В. В. Богатир // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2002. - № 2. - С. 262-264.

4. Рабенко С. Л. Аналіз законодавчих змін у правовому регулюванні оспорування рішень міжнародного комерційного арбітражу / С. Л. Рабенко // Університетські наукові записки. - 2012. - № 3. - С. 193-202.

5. Лис Г. І. Lex mercatoria як право, яке застосовується міжнародним комерційним арбітражем для розгляду спору по суті / Г. І. Лис // Університетські наукові записки. - 2012. - № 4. - С. 221-226.

6. Зубкова О. Г. Інститут надзвичайного арбітра в міжнародному комерційному арбітражі / О. Г. Зубкова // Наше право. - 2013. - № 6. - С. 181-187.

7. Потоцький М. Ю. Перспективи розгляду спорів щодо інтелектуальної власності міжнародним комерційним арбітражним судом / М. Ю. Потоцький // Наше право. - 2013. - № 9. - С. 128-133.

8. Приходько А. В. Теоретико-правове дослідження основоположних принципів міжнародного комерційного арбітражу / А. В. Приходько // Європейські перспективи. - 2014. - № 9. - С. 160-164.

9. Прусенко Г. Є. Особливості правової природи забезпечувальних заходів у міжнародному комерційному арбітражі / Г. Є. Прусенко // Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія". - 2014. - Вип. 1. - С. 251-258.

10. Приходько А. В. Теоретико-правове дослідження основоположних принципів міжнародного комерційного арбітражу / А. В. Приходько // Наше право. - 2014. - № 10. - С. 153-158.

Тема №14. Особливості судового захисту окремих видів прав у господарських судах

Семінар – 2 год.

Відповідно до частини другої статті 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Судовий захист прав і свобод людини і громадянина необхідно розглядати як вид державного захисту прав і свобод людини і громадянина. і саме держава бере на себе такий обов'язок відповідно до частини другої статті 55 Конституції України. Право на судовий захист передбачає і конкретні гарантії ефективного поновлення в правах шляхом здійснення правосуддя. Відсутність такої можливості обмежує це право.

Необхідно враховувати, що специфіка конкретних правовідносин чинить певний вплив на особливості судового захисту тих чи інших прав

Питання для обговорення:

1. Особливості розгляду земельних спорів в судах.
2. Особливості розгляду спорів щодо захисту прав інтелектуальної власності в судах.
3. Особливості розгляду корпоративних спорів в судах.
4. Особливості розгляду спорів щодо нерухомості в судах.
5. Особливості розгляду кредитних спорів в судах.

Термінологічне завдання: розмежування компетенції, спеціалізовані суди зловживання процесуальними правами, корпоративний спір

Практичні завдання:

1. Скласти схему розмежування цивільної, господарської та адміністративної судових юрисдикцій у вирішенні земельних спорів
2. Підготувати заяву про забезпечення позову в спорі що до захисту прав інтелектуальної власності.

Реферати:

1. Перспективи запровадження в Україні земельних судів.
2. Зловживання процесуальним правами в господарському процесі.

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Купцова М. В. Арбітражна угода: забезпечення виконуваності [Електронний ресурс] / М. В. Купцова // Актуальні проблеми права: теорія і практика. - 2012. - № 24. - С. 300-312.

2. Купцова М. В. Арбітрабельність спорів у міжнародному комерційному арбітражі [Електронний ресурс] / М. В. Купцова // Адвокат. - 2012. - № 5. - С. 41 - 45.
3. Притика Ю. Д. Арбітражна угода: теоретичні та практичні аспекти [Електронний ресурс] / Ю. Д. Притика, Куфтирев П. В. Куфтирев П. В. // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2002. - № 3. - С. 67-72.
4. Притика Ю. Д. Зміст арбітражної угоди [Електронний ресурс] / Ю. Д. Притика, Куфтирев П. В. Куфтирев П. В. // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2002. - № 4. - С. 76-81. Білоусов Ю. В. Підвідомчість як передумова виникнення процесуальних правовідносин у міжнародному арбітражі [Електронний ресурс] / Ю. В. Білоусов, В. І. Нагнибіда // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 2. - С. 46-53.
5. Рабенко С. Л. Аналіз законодавчих змін у правовому регулюванні оспорювання рішень міжнародного комерційного арбітражу [Електронний ресурс] / С. Л. Рабенко // Університетські наукові записки. - 2012. - № 3. - С. 193-202.
6. Козирева В. П. Нові положення арбітражного регламенту юнсітрал: компаративіський підхід [Електронний ресурс] / В. П. Козирева, А. П. Гаврилішин // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2012. - № 1. - С. 102-105.
7. Волощук О. Т. Арбітражна угода в міжнародному комерційному арбітражі [Електронний ресурс] / О. Т. Волощук // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2010. - № 10. - С. 126-137.
8. Шиб Т. Правові засади автономності арбітражного застереження [Електронний ресурс] / Т. Шиб // Віче. - 2011. - № 12. - С. 27-29.
9. Селівон М. Ф. Міжнародний комерційний арбітраж в Україні: стан і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / М. Ф. Селівон // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2013. - № 2. - С. 5-18.
10. Приходько А. В. Теоретико-правове дослідження основоположних принципів міжнародного комерційного арбітражу [Електронний ресурс] / А. В. Приходько // Європейські перспективи. - 2014. - № 9. - С. 160-164.
11. Семаніва Ю. В. Юрисдикція Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті України / Актуальні проблеми держави і права. - 2012. - Вип. 63. - С. 541-548.